

2. Парк, Ч. (2020). Інноваційні технології навчання мов у Південній Кореї: мобільні додатки та онлайн-платформи. *Мовне навчання та технології*, 8(1), С. 20–34.
3. Танака, Я. (2017). Ефективність інтенсивних мовних програм в Японії. *Журнал освітніх досліджень*, 22(3), С. 88–01.
4. Лі, С. (2021). Комбіноване навчання іноземним мовам в Азії: перспективи та виклики. *Освіта та технології*, 10(4), С. 112–123.

Кутень О.Ю.

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Дячук Наталя*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розгляд тенденцій модернізації вищої освіти в Україні й вивчення специфіки європейського простору вищої освіти в процесі тривалої співпраці із зарубіжними викладачами та студентами дають змогу виокремити принципові зміни в організації освітнього процесу: скорочення навчальних годин на контактну роботу викладача та студента і збільшення частки самостійної роботи студентів.

Сучасні цілі вищої освіти пред'являють нові вимоги до вищої школи: необхідність підготовки фахівця міжнародного рівня, який володіє сформованими професійними компетенціями і здатний адаптуватися в потоці інформації, що швидко змінюється. Зміна пріоритетів у царині мовної політики, зокрема й у рамках Ради Європи, перенесення акценту на самостійну роботу спонукають викладачів до реорганізації системи самостійної роботи у ВНЗ, до пошуку адекватних технологій управління самостійною роботою учнів. Державний освітній стандарт реалізує компетентнісну модель освіти, що передбачає формування компетентностей як професійного, так і особистісного характеру й зумовлює необхідність удосконалення тих елементів навчального процесу, що дають змогу максимально індивідуалізувати й активізувати процес навчання, тим самим керуючи його якістю. Саме тому одним із важливих елементів навчального процесу виступає самостійна робота учнів.

Багатозначність терміна “самостійна робота студентів” пов'язана з різноплановістю підходів до явища, що розглядається. Учені, які займаються цією проблемою (С.Б. Літвінчук, І.Ф. Підкасистий, І. Шимко, В.К. Буряк), вкладають у термін “самостійна робота студентів” різний зміст. Самостійна робота розглядається ними, з одного боку, “як вид діяльності, що стимулює пізнавальний інтерес, активність, самостійність, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з другого – як система заходів або певних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів” [1; 3; 5; 6]. Ми дотримуємося точки зору Г. Крайчинської, на думку якого “самостійна робота студентів є складним педагогічним явищем, особливою формою навчальної діяльності, що спрямована на засвоєння студентами

сукупності вмінь, навиків та знань. Самостійна робота студентів є важливою не тільки для оволодіння професійною англійською, але й для формування навичок самостійної роботи в учбовій, науковій та професійній діяльності, які є необхідні у вищій школі; для формування навички брати на себе відповідальність за оволодіння навчальним матеріалом, самостійно вирішувати проблему підвищення рівня володіння мовою тощо” [4].

Як форма навчального пізнання представлена самостійна робота в дослідженнях П.І. Підкасистого. Перевагою робіт П.І. Підкасистого є розгляд самостійної роботи з позиції учня і вчителя: для учня це вид пізнавальної діяльності, для того, хто навчає, – засіб педагогічного керівництва [5, с. 150]. З дидактичного погляду самостійна робота і – ширше самостійна діяльність – дає змогу у функціональному аспекті досягати мети діяльності та одночасно виконувати функцію управління цією діяльністю. Це дає змогу наповнити самостійну роботу предметним змістом, який усвідомлюється тими, хто навчається, як безпосередня мета навчальної дії. Основною проблемою при визначенні самостійної роботи студентів є узагальнений характер запропонованих визначень, безвідносно до предмета, що вивчається.

Трактування самостійної роботи з іноземної мови в методичній літературі відрізняється за низкою ознак: самостійну роботу з іноземної мови розуміють як форму організації навчально-мовленнєвої діяльності студентів, розцінюють як засіб організації та управління комунікативно-пізнавальною діяльністю тих, хто навчається, можуть розглядати як індивідуальну роботу із засвоєння, тренування, застосування, творчого використання знань, оволодіння мовною та комунікативною компетенціями тощо. З функціонального погляду самостійна робота з іноземних мов розцінюється як резерв, що дозволяє за певних умов підвищити ефективність навчального процесу, як засіб індивідуалізації навчання іноземної мови, як засіб формування пізнавальної самостійності й активності під час оволодіння мовою.

Під самостійною роботою ми розуміємо пізнавальну діяльність студента, контрольовану ним самим і керовану викладачем. Важливість і необхідність самостійної роботи студентів давно доведена викладачами-практиками і дослідниками, проте реальна її організація залишається вельми актуальною проблемою. Ефективність організації самостійної роботи залежить від успішної співпраці двох взаємодіючих агентів, викладача і студента. Самостійна робота, що розглядається як найважливіший компонент навчальних планів, є доцільною, якщо вона спрямована на розвиток особистості студентів. Обсяг самостійної роботи студентів визначається державним освітнім стандартом вищої професійної освіти. Планований обсяг становить 30 і більше відсотків від навчального навантаження студентів, що потребує методичного та організаційного забезпечення цього виду діяльності.

Слід відзначити крос-культурну значущість самостійної роботи студентів, оскільки саме цей вид взаємодії став актуальним останнім часом. Дослідники Н.В. Максименко, С.А. Скальська, О.М. Вечерок зазначають, що участь у крос-культурному діалозі допомагає виявити різноманітні проблеми, пов'язані з

адекватним викладанням смислу під час спілкування з представниками різних культур [2]. Це дає змогу запропонувати як самостійну діяльність студентам порівняльні крос-культурні дослідження міжнародних цінностей, що може допомогти у здійсненні успішного крос- культурного діалогу. Результативність самостійної роботи підвищується, якщо студент може виступити як творець “особистісного освітнього продукту” [1]. У практиці викладання іноземної мови особистісними освітніми продуктами можуть розглядатися творчі проекти. У рамках країнознавства студенти можуть розробляти такі проекти: банки тематичної лексики лінгвокраїнознавчого спрямування; глосарії безеквівалентної лексики для назви явищ, специфічних для даної країни, її суспільного устрою, культури, географії; інформаційно-дослідницькі проекти (“Культурні традиції”, “Система освіти”, “Великі люди”). На заняттях із практики мови під керівництвом викладача студенти можуть розробляти такі творчі проекти: написання сценарію фільму про факультет/університет; розробка буклету про зарубіжний ВНЗ; соціологічні проекти “Культурні стереотипи”, “Вчитель/викладач ХХІ століття” тощо. Проекти можуть мати міждисциплінарний характер.

Прикладом такої роботи може бути також колективна робота студентів у рамках підготовки до стажування в закордонному ВНЗ або центрі. Студентський колективний проект включає кілька тематичних розділів: – культурно-історична специфіка регіону (міста); – мовні особливості регіону; – культурні стереотипи та їх подолання в міжкультурній комунікації; – культура поведінки в країні мови, що вивчається, тощо. Творчі проекти, розроблені студентами індивідуально або колективно з різних навчальних дисциплін, є складовими компонентами мовного портфеля студента, що містить результати його навчально-пізнавальної діяльності. Пізнавальна активність чинить великий вплив на якість оволодіння іноземною мовою і культурою та виступає як основний стимул розвитку “індивідуальної картини світу” студента. Як матеріал для самостійної роботи студентів (у т.ч. над проектами) доцільно рекомендувати різні навчально-методичні посібники (електронні та ін.), а також Інтернет-ресурси [2; 5].

Формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови успішно здійснюється в процесі виконання самостійної роботи на основі електронного навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів, показниками ефективності якого є: мотивація до виконання самостійної роботи з використанням електронних навчально-методичних засобів, продуктивний характер навчальних завдань, та уміння самостійного виконання різноманітних завдань [3]. Електронне навчально-методичне забезпечення сприяє підвищенню якості самостійної роботи майбутнього вчителя іноземної мови за наявності відповідних педагогічних умов виконання самостійної роботи. Такими є особистісно-діяльнісний характер самостійної роботи студентів, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а також впровадження модульно-рейтингової системи організації самостійної роботи [3].

Сучасні Інтернет-ресурси так само можуть бути успішно використані як дидактична основа для самостійного навчання іноземної мови. Процес інформатизації освітнього простору спонукає викладача використовувати

методи активного навчання, інноваційні методики використання інформаційно-комунікативних технологій. Сайти та блоги, розроблені носіями мови, допомагають підвищити зацікавленість і вмотивованість студентів під час вивчення іноземної мови. Багато викладачів активно використовують у своїй професійній діяльності персональні сайти, які дають змогу об'єднати різноманітні інформаційно-комунікативні технології та сприяють, таким чином, інтенсифікації самостійної роботи [6].

Відтак, самостійна робота є необхідною частиною підготовки компетентного фахівця, адже до структури професійної компетентності входить професійна самореалізація, що передбачає подальшу безперервну самоосвіту і самовдосконалення. Практична реалізація самостійної роботи на основі спеціально створених посібників (електронних тощо), а також Інтернет-ресурсів дає свої позитивні результати.

Отже, самостійна робота студентів є важливою складовою процесу вивчення іноземних мов у педагогічному навчальному закладі та покликана стати основою підготовки сучасних педагогів до їхньої подальшої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк В.К. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів. *Вища школа*. 2008. №5. С. 10–24.
2. Вечерок О.М., Скальська С.А., Максименко Н.В. Крос-культурна адаптація іноземних студентів як складова навчально-виховного процесу.
URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/52254f45-a7fe-4c49-9af8-c70cae1b2fb4/content>.
3. Літвінчук С.Б. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі. *Наукові праці. Серія: Педагогіка*. 2012. Випуск 146. Том 158. С. 66.
4. Крайчинська Г. Самостійна робота студентів при вивченні професійної англійської. URL: <https://naub.oa.edu.ua/samostijna-robota-studentiv-pry-vyvchenni-profesijnoi-anhlijskoji/>
5. Підкасистий І.Ф. Педагогічні технології: навч. посібник. Х.: Коледіум, 2006. 224 с.
6. Шимко І. Проблеми організації самостійної роботи у вищій школі. *Рідна школа*. 2005. № 8. С. 34–35.

Ланій А.Ю.

*здобувач першого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – канд. пед. наук, викладач Коновальчук С. А.*

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Рада Європи визначила список із п'яти ключових компетенцій, якими повинні володіти випускники в умовах розширення та інтеграції ринку праці, старіння населення континенту, зростання міграції та безробіття і, як наслідок, посилення соціальної нерівності: